

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Mikołaj Pawlak

Warszawa, 28 marca 2021 roku

ZSS.422.8.2021.SK

**Pani
Marlena Małąg
Minister Rodziny i Polityki Społecznej**

Szanowna Pani Minister,

stosownie do art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2020 r. poz. 141) w związku z zaobserwowaną niedostateczną ochroną praw dzieci do godziwych warunków socjalnych chciałbym zwrócić się do Pani Minister z prośbą o **podjęcie działań na rzecz dzieci z niepełnosprawnościami w celu zwiększenia wysokości zasiłku pielęgnacyjnego i wprowadzenia jego corocznej waloryzacji.**

Na mocy Konwencji o Prawach Dziecka¹ *we wszystkich działaniach dotyczących dzieci podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka (art. 3 ust. 1). W celu zagwarantowania i popierania praw zawartych w niniejszej Konwencji Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi (art. 18 ust. 2). Państwa-Strony uznają prawo dziecka niepełnosprawnego do szczególnej troski i będą sprzyjały oraz zapewniały, stosownie do dostępnych środków, rozszerzanie pomocy udzielanej uprawnionym do niej dzieciom oraz osobom odpowiedzialnym za opiekę nad nimi. Pomoc taka będzie udzielana na wniosek tych osób i będzie stosowna do warunków dziecka oraz sytuacji rodziców lub innych osób, które się nim opiekują (art. 23 ust. 2).*

¹ Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.).

Szerzej o problematyce związanej z dziećmi z niepełnosprawnością traktuje Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych² ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. Konwencja w art. 7 wskazuje, że *Państwa Strony podejmą wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia pełnego korzystania przez niepełnosprawne dzieci ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na zasadzie równości z innymi dziećmi* (ust. 1). *We wszystkich działaniach dotyczących dzieci niepełnosprawnych należy przede wszystkim kierować się najlepszym interesem dziecka* (ust. 2).

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej³ na władzy publicznej spoczywa obowiązek ochrony praw dziecka (art. 72). Konstytucja jest gwarantem zapewnienia *szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom w ciąży, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku* (art. 68 ust. 3). Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej ma uwzględnić dobro rodziny, natomiast te rodziny, które znajdują się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne - mają prawo do szczególnej pomocy (art. 71 ust. 1).

W myśl art. 16 ust. 1, ust. 2 pkt 1 i 2, ust. 3 oraz ust. 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych⁴ zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on niepełnosprawnemu dziecku i osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje także osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 215,84 zł miesięcznie.

Obowiązujące regulacje prawne nie zapewniają pełnego zabezpieczenia socjalnego małoletnich dzieci z niepełnosprawnością, bowiem aktualna wysokość zasiłku pielęgnacyjnego jest znacząco niska i nie odpowiada potrzebom tych osób.

² Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 z późn. zm.).

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 111 z późn. zm.

W literaturze podkreśla się, że pojawienie się w rodzinie dziecka z niepełnosprawnością wyzwała wiele negatywnych emocji, zmienia funkcjonowanie rodziny i wiąże się koniecznością radzenia sobie z przejawami nieprzystosowania takiego dziecka oraz negatywnymi reakcjami społecznymi⁵. Pod wpływem niepełnosprawności dziecka zmiana ulega sytuacja bytowa rodziny, na którą składają się warunki ekonomiczne oraz mieszkaniowe. Od sytuacji materialnej rodziny zależy również pozycja dziecka z niepełnosprawnością, stopień zaspokojenia potrzeb jej członków i warunków rozwoju dzieci⁶. Obecne zjawiska kryzysowe stwarzają dodatkowe zagrożenia dla zaspokojenia potrzeb rodziny, szczególnie tej, która wychowuje dziecko z niepełnosprawnością. Dlatego tak istotne i niezbędne dla większości rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością jest wsparcie oraz pomoc środowiska społecznego, świadczona przez instytucje, stowarzyszenia społeczne oraz inne rodziny, z którymi dana rodzina pozostaje w kontaktach i więziach międzyludzkich⁷.

Podstawową komórką społeczną jest rodzina, zatem tak istotne jest aby dziecko wychowujące się w danej rodzinie miało zapewnione jak najlepsze warunki bytowe, niezbędne do zrównoważonego rozwoju fizycznego, emocjonalnego i społecznego.

Z opracowania w formie przewodnika osoby niepełnosprawnej przygotowanego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych⁸ wynika, że niepełnosprawność nie powinna być przyczyną relatywnie gorszej sytuacji życiowej i finansowej osób i rodzin nią dotkniętych. *Jednakże brak jednolitego i spójnego systemu wspierania osób niepełnosprawnych, wyrównywania ich szans, by z odpowiednim wsparciem mogły godnie funkcjonować w środowisku zawodowym i społecznym, skutkuje tym, że zbyt często stają się klientami pomocy społecznej. Stąd też większość osób korzystających z porad zarówno udzielanych przez pracowników ośrodków informacji rozsianych po Polsce, jak również*

⁵ Aronson E.: *Człowiek – istota społeczna*. Warszawa 1987; Kirenko J.: *Nasilenie potrzeb psychicznych osób ze stwardnieniem rozsianym. Społeczne zagrożenia zdrowia psychicznego i somatycznego*. Annales Univer-sitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin –Polonia Vol. LV, Suppl. VII, 19 Sectio D 2000.

⁶ Gałuszka R., Gałuszka G., *Jakość życia rodziny niepełnosprawnego dziecka zamieszkującego w środowisku wiejskim*, Zdrowie i Dobrostan 2/2015, Dobrostan i Społeczeństwo, s.112-113.

⁷ Tamże, str. 114.

⁸ Wydział Programowania i Realizacji Zadań

Centralnego Ośrodka Informacji w Biurze PFRON w Warszawie to osoby szukające wsparcia finansowego⁹.

Przedstawione zagadnienie jest o tyle doniosłe, że dotyczy wielu polskich rodzin, które zmagają się z ogromnym ciężarem wychowywania dziecka z niepełnosprawnością, wymagającego regularnych wizyt u lekarzy specjalistów, systematycznej rehabilitacji, zakupu specjalistycznego sprzętu, specjalistycznego żywienia, jak również środków higieny osobistej. Ceny tych dóbr i usług są wysokie, stąd ta nagła potrzeba zwiększenia wysokości zasiłku pielęgnacyjnego do kwoty pozwalającej chociaż na częściową rekompensatę środków finansowych przeznaczanych przez rodziców na niezbędne potrzeby dzieci z niepełnosprawnościami.

Z danych GUS w przedmiocie świadczeń na rzecz rodziny w 2019 r. wynika, że w ogólnej kwocie świadczeń rodzinnych wypłaconych w 2019 r. 5,1 mld zł, tj. 49,2% stanowiły świadczenia opiekuńcze skierowane do osób niepełnosprawnych. W porównaniu z 2018 r. kwota tych świadczeń wzrosła o 17,7%. Ponad połowę kwoty przeznaczono na świadczenia pielęgnacyjne (2,7 mld zł). Pozostała część to zasiłki pielęgnacyjne (2,1 mld zł), wypłacono średnio miesięcznie dla 923,8 tys. osób, tj. o 1,4% więcej niż w 2018 r. W strukturze zasiłków pielęgnacyjnych najwyższy udział – 74,4% miały zasiłki wypłacane osobom niepełnosprawnym w wieku 16–74 lata. Zasiłki dla niepełnosprawnych dzieci w wieku poniżej 16 lat stanowiły 23,3%. W omawianym roku zasiłek pielęgnacyjny wypłacono przeciętnie miesięcznie dla 216,2 tys. dzieci w wieku poniżej 16 lat. Udział dzieci niepełnosprawnych, na które rodzice otrzymywali zasiłek pielęgnacyjny, w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku wynosił 3,5%¹⁰.

Wskazać trzeba, że dzieci z niepełnosprawnością należą do kręgu osób, które wymagają szczególnej troski. Są mniej samodzielne od pełnosprawnych rówieśników, dlatego powinny mieć zapewnione dostateczne środki finansowe na realizację swoich potrzeb.

Świadczenie opiekuńcze nie było podwyższone przez 12 lat. Pierwsza waloryzacja zasiłku pielęgnacyjnego nastąpiła dopiero od dnia 1 listopada 2019 r. na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu

⁹https://www.pfron.org.pl/fileadmin/ftp/dokumenty/Publikacke_COI/przewodnik_osoby_niepelnosprawnej.pdf

¹⁰ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/dzieci-i-rodzina/rodzina/swiadczenia-na-rzecz-rodziny-w-2019-roku,4,3.html>

osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna¹¹.

Uważam, że kwota zasiłku pielęgnacyjnego powinna podlegać corocznej waloryzacji, jak ma to miejsce w przypadku świadczenia pielęgnacyjnego. Aktualnie obowiązująca wysokość tego zasiłku nie sprostą oczekiwaniom rodziców dzieci z niepełnosprawnościami, którzy każdego dnia podejmują wysiłek zarówno materialny, jak i fizyczny związany z opieką i stałą rehabilitacją takiego dziecka.

Mając na względzie powyższe, kierując się przede wszystkim dobrem dziecka i troską o zabezpieczenie prawa dzieci z niepełnosprawnościami do godziwych warunków socjalnych, na podstawie art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2020 r. poz. 141), zwracam się do Pani Minister z prośbą o dokonanie kompleksowej analizy przedstawionego zagadnienia oraz **podjęcie działań mających na celu zwiększenie aktualnie obowiązującej wysokości zasiłku pielęgnacyjnego i poddanie jej corocznej waloryzacji.**

¹¹ Dz. U. poz. 1497.